

УДК 349.2

DOI: 10.15587/2523-4153.2018.143359

МЕХАНІЗМ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН: МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

© Я. В. Сімутіна

У статті висвітлено методологічні підходи до розуміння категорії механізм правового регулювання, що застосовуються в науковій літературі. Узагальнено, що механізм правового регулювання спрямований на результативне втілення правових норм у життя за допомогою адекватних правових засобів, тобто відображає його динамічну складову. На підставі цього обґрунтовано, що досліджувати ознаки механізму правового регулювання необхідно крізь призму його динаміки, адже в умовах статичності механізм не рухається.

Виокремлені особливості механізму правового регулювання трудових відносин. Доведено, що при дослідженні механізму правового регулювання трудових відносин не можливо чітко дотриматися якогось одного з методологічних підходів, отже, перевагу необхідно віддати застосуванню так званого комплексного підходу, в якому використовувати можливості як інструментального, так і системного підходів, що дозволяє охарактеризувати механізм правового регулювання трудових відносин як у цілому, так і аналізувати його окремі складові елементи, їх взаємозв'язки та взаємозалежність у межах однієї системи. Наголошено, що в умовах розвитку інформаційного суспільства, стрімкої роботизації, з огляду на необхідність перегляду класичних форм залучення особи до праці з одночасним збереженням існуючих стандартів гідної праці та забезпеченням права людини на працю, важливого значення набуває також антропологічний підхід до вивчення механізму правового регулювання трудових відносин.

Сформульоване поняття механізму правового регулювання трудових відносин як системи правових засобів (елементів), за допомогою якої відбувається регламентація суспільних відносин у сфері найманої праці з метою приведення їх у відповідність з визначеними державою моделями поведінки в рамках трудових правовідносин.

Проведене дослідження механізму правового регулювання трудових відносин як певної інструментальної системи, з урахуванням основних стадій, які проходять трудові правовідносини, а саме їх виникнення, трансформація (зміна, призупинення) та припинення, дало підстави виокремлювати в межах загального механізму правового регулювання трудових відносин, з урахуванням стадій правового регулювання, механізм виникнення трудових відносин, механізм трансформації трудових відносин та механізм припинення трудових відносин

Ключові слова: механізм правового регулювання, трудові правовідносини, юридичні факти, методологічний підхід, система правових засобів, динаміка трудових правовідносин

1. Вступ

Вироблення українською доктриною трудового права нових підходів до правового регулювання найманої праці в умовах сьогодення стає об'єктивною необхідністю не тільки через застарілість національного законодавства про працю, потреба рекодифікації якого залишається вкрай актуальною вже протягом десятиліть, а й з огляду на сучасні світові виклики, що постають перед трудовим правом, і з якими хоч-не-хоч доведеться в найближчі роки мати справу й Україні. Отже, необхідність удосконалення трудового законодавства, підвищення ефективності дії вже існуючих норм права потребує ретельного вивчення як самого поняття механізму правового регулювання трудових відносин, так і його складових елементів.

2. Літературний огляд

Зауважимо, що проблематика, пов'язана з вивченням «права у дії», а саме дослідження таких категорій, як правове регулювання, механізм правового регулювання, його засоби, стадії та складові елементи; відмінність правового регулювання від соціального регулювання, привертає увагу багатьох

учених-правників вже понад півстоліття, проте і на сьогодні залишається дискусійною. Ідеї, які в 60-х роках ХХ століття були висловлені М. Г. Александровим, Л. С. Явичем, у подальшому дістали розвиток у працях таких відомих теоретиків права, як С. С. Алексеев, О. М. Вітченко, В. М. Горшенев, В. Б. Ісаков, В. О. Шабалін, К. В. Шундіков та ін. Серед українських учених цією проблематикою в різних її аспектах цікавилися В. Г. Красовська, Ю. В. Кривицький, Н. М. Оніщенко, Н. М. Пархоменко, С. О. Погрібний, П. М. Рабінович, Т. І. Тарахонич та ін. Однак, незважаючи на це, у новітній правовій доктрині неоднозначними залишаються питання підходів до розуміння правового регулювання, його мети та складових елементів.

У науці трудового права дослідженню теоретичної категорії правового регулювання трудових відносин приділено значно менше уваги, ніж у загальній теорії права, що можна пояснити міжгалузевим характером останньої. Вчені-трудовики, зокрема С. В. Венедіктов, Н. Д. Гетьманцева, П. Д. Пилипенко, О. І. Процевський, Г. І. Чанишева й інші, спираючись на концептуальні розробки теоретиків права, зосереджували увагу на галузевих особливостях пра-

вового регулювання, переважно в аспекті вивчення трудових правовідносин.

Першим у незалежній Україні монографічним дослідженням теоретичних проблем трудових правовідносин в умовах ринкової економіки стала докторська дисертація П. Д. Пилипенка «Проблеми теорії трудових правовідносин в умовах переходу України до ринкової економіки» (2001 р.).

У 2002 році Г. І. Чанишева захистила дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук на тему «Коллективні відносини у сфері праці: теоретичні та практичні проблеми правового регулювання».

Концептуальні засади правового регулювання трудових відносин в Україні стали темою докторської дисертації С. В. Венедіктова, яку він успішно захистив у 2012 році.

Визнаючи соціальну та правову значущість сформульованих цими вченими підходів, позицій та концепцій, буде справедливо наголосити, що в сучасних умовах вони потребують об'єктивного та закономірного переосмислення відповідно до світових тенденцій та соціально-економічних перетворень.

Серед останніх наукових праць, присвячених теоретичним підходам до визначення сутності та змісту правового регулювання суспільних відносин у сфері праці, не можна обійти увагою монографію Н. Д. Гетьманцевої «Особливості правового регулювання трудових відносин» (2015 р.). Як пише дослідниця, у науці трудового права не розкрито поняття «правове регулювання трудових відносин» та не достатньо приділено уваги елементам механізму правового регулювання трудових відносин як системи засобів правового впливу [1, с. 70]. Саме тому існує потреба у подальшій науковій розробці різних аспектів механізму правового регулювання суспільних відносин як у загальній теорії права, так і в дослідженні галузевих механізмів правового регулювання окремих видів суспільних відносин, зокрема й трудових.

3. Мета та задачі дослідження

Мета дослідження полягає в тому, щоб на підставі комплексного аналізу наявних наукових джерел висвітлити поняття механізму правового регулювання трудових відносин та охарактеризувати основні методологічні підходи до його вивчення.

Для досягнення мети були поставлені наступні задачі:

1. Дослідити поняття механізму правового регулювання як загальнотеоретичної категорії та на цій основі сформулювати визначення поняття механізму правового регулювання трудових відносин.

2. Розглянути існуючі методологічні підходи до розуміння поняття та структури механізму правового регулювання та з урахуванням їх змісту визначити методологічні підходи, що можуть бути застосовані при дослідженні механізму правового регулювання трудових відносин.

4. Характеристика механізму правового регулювання трудових відносин через призму методологічних підходів до його розуміння

Вище вже наголошувалося на тому, що правове регулювання як правова категорія є широко дослід-

женою в теорії права й налічує чимало визначень. Водночас можна стверджувати, що в українській правовій доктрині на сьогодні переважає так званий механістичний підхід, у межах якого правове регулювання розуміється як державно-правове (законодавче) впорядкування суспільних відносин за допомогою певного механізму.

Механістична концепція правового регулювання в науці асоціюється насамперед із постаттю С. С. Алексєєва, який у 1966 році опублікував роботу під назвою «Механізм правового регулювання в соціалістичній державі», у якій правове регулювання трактовано як цілеспрямований юридичний (державно-правовий) вплив на суспільні відносини та поведінку суб'єктів [2]. У своїх наукових дослідженнях учений детально висвітлив та обґрунтував такі категорії, як «механізм правового регулювання», «правові засоби, концепція яких з часом, а саме в 90-х роках, зазнала певних змін». Згодом терміном «механізм правового регулювання» він називав взятую в єдності систему правових засобів, за допомогою яких забезпечується результативний правовий вплив на суспільні відносини, та обґрунтував необхідність комплексного (системного) пізнання права, правової системи [3, с. 364].

Різноманітність поглядів науковців на сутність механізму правового регулювання, що тільки підтверджують складність та багатоаспектність цієї категорії, зумовила вироблення в загальній теорії права кількох різних методологічних підходів до його розуміння, в основі яких лежить певний набір прийомів пізнавальної діяльності та пізнавальних засобів. З огляду на це, в межах даного дослідження основна увага буде приділена аналізу основних методологічних підходів, що існують в сучасній науці, до визначення поняття й змісту механізму правового регулювання трудових відносин.

Передусім необхідно з'ясувати, що ж таке методологія юридичної науки загалом та методологія науки трудового права зокрема.

Характеризуючи поняття методології юридичної науки, професор П.М. Рабінович називає її системою підходів, методів та способів наукового дослідження, теоретичних засад їх використання при вивченні державно-правових явищ [4, с. 618–619]. Погоджуємося з М. М. Шумилом у тому, що «таке розуміння методології юридичної науки є універсальним для всіх галузей права і може бути основою для дослідження конкретних правових ідей» [5, с. 18], у тому числі й сутності та змісту механізму правового регулювання трудових відносин і юридичних фактів як його невід'ємної складової, спираючись на попередні теоретичні розробки, концепції, узагальнення. Адже методологія як певна форма світоглядного підходу до дослідження конкретного об'єкта (предмета) реальної дійсності ґрунтується на результатах попередніх теоретичних досліджень та дає нам новий погляд на розуміння цих явищ, їхньої реальної сутності [6, с. 24–25].

С. В. Вишневецька визначає методологію як систему взаємопов'язаних методів, прийомів, способів, засобів, методологічних підходів, принципів і методик пізнання трудових правових явищ, які визнача-

ють закономірності функціонування системи суспільних відносин, що складають предмет трудового права, визначені предметом науки, обумовлені потребами трудової практики і ґрунтуються на вихідній світоглядній ідеї, а також теоретико-пізнавальному вченні про трудову дійсність [7, с. 16]. Отже, як слушно зауважує вчена, у структурі методології, крім, власне, методів пізнання, значну роль відіграють теоретичні та методологічні підходи до дослідницької проблематики. Проте, на відміну від методів пізнання, які є універсальними і не залежать від світоглядних установок автора, методологічний підхід полягає в обранні автором світоглядних установок, які можуть здійснити вплив на ракурс дослідження обраної теми, на постановку цілей і завдань дослідження [7, с. 78].

У науковій літературі методологічний підхід визначається як сукупність знань про процес наукового дослідження [8, с. 111]. На думку Е. Г. Юдіна, під методологічним підходом потрібно розуміти «принципову методологічну орієнтацію дослідження, точку зору, з якої розглядається об'єкт вивчення (спосіб визначення об'єкта), поняття або принцип, що керує загальною стратегією дослідження» [9, с. 160]. Оскільки методологічний підхід передбачає різноманітні наукові знання і методи, певним чином пов'язані між собою, їх, на думку М. С. Кельмана, можна поділити на предметні (змістовні), до яких належать ліберальний, демократичний, гуманістичний, природно-правовий, інформаційний та інші підходи, і власне методологічні – аксіологічний, діяльнісний, структурний, функціональний, системний, компаративний, психологічний, синергетичний та інші підходи [10, с. 285].

Отже, методологічні підходи, що обираються дослідником під час вивчення тих чи тих правових явищ, формують його наукову позицію та визначають завдання дослідження і його спрямованість на отримання певного результату.

Розглянемо основні методологічні підходи пізнання сутності та змісту механізму правового регулювання, що застосовуються в науковій літературі.

Так, у своєму дисертаційному дослідженні, присвяченому вивченню спеціалізованих норм у механізмі правового регулювання, Ю. В. Кривицький згадує такі основні методологічні підходи, як інструментальний, діяльнісний, системний, комплексний і комунікативний [11, с. 8].

Як вже йшлося вище, механістичний або інструментальний підхід, який залишається на сьогодні домінуючим у юридичній науці, був запропонований у свій час С. С. Алексєєвим. Прихильники цього підходу визначають механізм правового регулювання як певну систему або сукупність правових засобів, за допомогою яких здійснюється правове регулювання суспільних відносин. О. В. Малько визначає механізм правового регулювання як систему правових засобів, водночас наголошуючи на його меті, яка, на його думку, насамперед полягає в задоволенні інтересів суб'єктів права [12, с. 25].

Такий підхід підтримують О. В. Зайчук та Н. М. Оніщенко, пропонуючи відмовитись від розуміння цього механізму тільки як діяльності законода-

вця, який формує норму права, надає їй уповноваженого, зобов'язального чи заборонного характеру, та лише як виконання правового припису, підпорядкування забороні суб'єктами, яких цей припис стосується [13, с. 115].

Альтернативним методологічним підходом до вивчення механізму правового регулювання, запропонованого С. С. Алексєєвим, став діяльнісний підхід В. М. Горшенєва. У ньому увага сконцентрована не на правових засобах як певних інструментах, а власне, на діяльності уповноважених суб'єктів, спрямованій на забезпечення втілення приписів правових норм у реальне життя і досягнення відповідного рівня впорядкованості суспільних відносин. На думку М. Горшенєва, структуру механізму правового регулювання необхідно розглядати у двох основних аспектах: з точки зору «зовнішньої» організації та безпосереднього вираження його організаційної природи, коли за предмет дослідження беруться організаційні сторони (форми) правового регулювання, вся сукупність правових форм діяльності органів держави та громадських організацій, та з точки зору його «внутрішнього» функціонування, коли аналізуються в основному форми та способи правового впливу, а також виконуваними функції (власне механізм правового регулювання), а правотворча та правозастосовна діяльність за своїм призначенням є нібито ланками, що підключаються до механізму правового регулювання [14, с. 41–52].

У доктрині трудового права механізм правового регулювання соціально-трудова відносин як правову категорію, що характеризує право і систему правового регулювання в дії, пропонує розглядати Б. О. Горохов. На підставі цього він виділяє такі ознаки механізму правового регулювання, що характеризують дію системи об'єктивно-правового регулювання суспільних відносин і дію системи суб'єктивно-правового регулювання суспільних відносин. До складу механізму правового регулювання, який забезпечує дію системи об'єктивно-правового регулювання, на думку дослідника, варто включати лише загальні, регіональні, галузеві та локальні норми права. Характеристику механізму правового регулювання, що забезпечує дію системи суб'єктивно-правового регулювання, треба обмежити юридичними фактами, правозастосовними актами й індивідуальними нормами права, за допомогою яких виникають, видозмінюються або припиняються правовідносини, що пов'язують певних суб'єктів, а також забезпечується реалізація закріплених нормами права моделей поведінки. Суб'єктивно-правовий механізм регулювання соціально-трудова відносин покликаний забезпечити реалізацію норм трудового права шляхом суто юридичного впливу на суб'єктів правовідносин [15, с. 11].

Головним ідеологом системного підходу до вивчення механізму правового регулювання вважається В. О. Шабалін, який уперше запропонував розглядати механізм правового регулювання як керуючу систему, за допомогою якої здійснюється цілеспрямований правовий вплив на суспільні відносини [16, с. 123–127].

В узагальненому вигляді системний підхід можна охарактеризувати як такий, що ґрунтується на вивченні механізму правового регулювання як цілісної та динамічної системи, елементи якої існують у функціональній єдності та взаємодіють для досягнення певної мети.

Вивчаючи поняття механізму правового регулювання, С. А. Зінченко також акцентує увагу на тісному взаємозв'язку понять «механізм» та «система». Він зазначає, що система задає рівень механізму, оскільки її елементи будуть одночасно й елементами механізму. Їх відмінність полягає в тому, що завдяки поняттю «система» фіксується певна статика явища, достатньо впорядкована. В етимологічному значенні, пише дослідник, «система» – це певний порядок у розташуванні і зв'язку частин чогось, дещо ціле, що становить єдність закономірно розташованих частин, які знаходяться між собою у взаємозв'язку. Механізм – це система, упорядкування, що визначає порядок певного виду діяльності. Стосовно до права система є статичною єдністю його взаємопов'язаних елементів (частин). Механізм означає динаміку системних елементів. Найбільшою цінністю, на думку С. А. Зінченка, є той механізм правового регулювання, коли знаходяться в динамічній взаємодії, «зчепленні» не тільки норми, правовідносини, права і обов'язки, акти реалізації, а й виникнення норм, юридичні факти, суб'єкти та об'єкти правовідносин тощо [17, с. 8–9].

Із системного підходу до визначення поняття механізму правового регулювання трудових відносин виходить Н. Д. Гетьманцева, яка обґрунтовує доцільність використовувати в дефініції цієї категорії саме термін «система», а не «сукупність», адже правове регулювання трудових відносин не може забезпечити ні один з елементів механізму самостійно, оскільки воно здійснюється одночасно всіма його компонентами в їх органічному взаємозв'язку [1, с. 326], з чим можна цілком погодитися. Водночас надалі сама ж дослідниця визначає механізм правового регулювання трудових відносин як «засновану на єдності (системності) норм і принципів трудового права та публічно-правових і приватноправових началах сукупність правових засобів, за допомогою яких забезпечується здійснення (реалізація) трудових, соціально-економічних, виробничих прав і інтересів суб'єктів трудових відносин та вирішуються завдання і досягається мета трудового права» [1, с. 363].

Переслідуючи мету виробити універсальне бачення механізму правового регулювання, вчені-правники обґрунтували ще й так званий комплексний (інтегративний) підхід, який полягає у спробі об'єднати інструментальний, діяльнісний та системний у єдиний комплексний методологічний підхід до розуміння механізму правового регулювання. Він переважає у працях таких теоретиків права, як М. І. Матузов, Ю. І. Гревцов, В. М. Сиріх, Ю. В. Кривицький, які вважають, що різні методологічні підходи існують не ізольовано один від одного, а можуть мати взаємозумовлений характер [18, с. 25].

Цікавим та своєрідним поглядом на проблематику механізму правового регулювання, в якому головний акцент робиться на дослідженні цього механізму не лише у статичності, але й у динаміці, є робота А.

О. Абрамової, яка відстоює думку, що сутність категорії «механізм правового регулювання» полягає у позначенні складного, цілісного у своїх функціональних проявах об'єкта, що перебуває у стані безперервного руху. Поняття «механізм правового регулювання», на її думку, необхідно розглядати насамперед крізь призму його динаміки, а не статичності, що дозволило вченій визначити поняття механізму правового регулювання як нормативно-організованого, послідовно здійснюваного комплексного процесу, спрямованого на результативне втілення правових норм у життя, за допомогою адекватних правових засобів [19, с. 6]. Такий підхід до розуміння категорії «механізм правового регулювання», переконана вчена, дозволяє:

а) характеризувати механізм правового регулювання у робочому стані, вловити прояв досліджуваного предмета в часовому просторі, а не тільки побачити в ньому пов'язаний єдиним функціональним призначенням об'єкт;

б) вказати не тільки головну мету правового регулювання, але й підкреслити логічну завершеність, процедурний характер процесу механізму правового регулювання;

в) показати, що метою механізму правового регулювання є реалізація такої норми, яка носить правовий характер;

г) акцентувати увагу на чіткій внутрішній організації механізму правового регулювання. Водночас нормативна організованість вказує на сувору регламентацію механізму правового регулювання нормами права, а послідовне впорядкування – на поетапний перехід від однієї стадії механізму до іншої;

д) позначити системний, комплексний характер процесу механізму правового регулювання [19, с. 6].

Підтримуємо цей підхід А. О. Абрамової щодо розуміння та вивчення механізму правового регулювання крізь призму його динаміки, адже в умовах статичності механізм не рухається, натомість правовідносини – це завжди динаміка, тобто рух. Юридичний факт за його функціональним призначенням у цьому механізмі можна порівняти з шестірнею, що передає обертальний рух від одного валу механізму до іншого.

Н. І. Дівеєва вважає, що у праві є категорія, що відображає функціональну дію правової системи, яку можна іменувати «механізмом правового регулювання». Поняття такого механізму в юридичній науці пов'язується із впливом правових засобів на суспільні відносини, для чого відповідний механізм забезпечується необхідними статичними та динамічними складовими. Статичну його частину якраз і утворює метод правового регулювання. У цьому сенсі можна говорити про змістовий перетин категорій «метод правового регулювання» та «механізм правового регулювання», коли механізм – більш об'ємне поняття, у якому метод відіграє роль основи, фундаменту. Динамічну складову механізму правового регулювання складають принципи, цілі, задачі правового регулювання [20, с. 26]. Отже, механізм правового регулювання спрямований на результативне втілення правових норм у життя за допомогою адекватних правових засобів, тобто відображає його динамічну складову.

Деякі дослідники трудового права пропонують відмовитися від категорії галузевого методу трудового права і замінити його категорією «механізм правового регулювання суспільної організації праці». Сучасний механізм правового регулювання трудових відносин вони зводять до трьох рівнів правового регулювання: індивідуально-договірному, соціально-партнерського і публічного державно-правового [21, с. 32–48]. Вважаємо таку пропозицію не достатньо обґрунтованою, адже метод відображає, як норми тієї чи тієї галузі права впливають на предмет правового регулювання. Крім того, метод може впливати і на механізм правового регулювання, оскільки саме функціонування цього механізму відбувається в організованому, урегульованому правовому зв'язку суб'єктів.

Актуальним у правових дослідженнях різної галузевої належності останніх років є використання антропологічного (персонального) підходу, що тісно пов'язаний із сутністю та діяльністю людини, яка стає центром наукових ідей. Впровадження антропологічного підходу у правовому мисленні, як вважає Ю. М. Оборотов, дозволяє здійснити «антропологічний поворот» до людини як первинної правової реалії, перебороти існуюче домінування соціоцентричних, державоцентричних настанов, що передбачають більш важливе значення цілого (суспільства, держави), ніж його частини (громадянина) [22, с. 54].

На нашу думку, для науки трудового права в умовах розвитку постіндустріального суспільства тотальної інформатизації та роботизації антропологічний підхід набуває неабиякого значення з огляду на необхідність перегляду класичних форм залучення особи до праці з одночасним збереженням існуючих стандартів гідної праці та забезпеченням права людини на працю.

5. Результати дослідження

Таким чином, механізм правового регулювання трудових відносин починає «працювати» після процесу правотворчості, використовуючи результати цього процесу – нормативно-правові акти та передбачені ними індивідуальні правові акти. Оскільки серед правових засобів мають місце особливі правові явища, наприклад колективний та трудовий договори, локальні та правозастосовні акти роботодавця тощо, цей механізм, безумовно, має свою специфіку, яка дозволяє називати його механізмом правового регулювання саме трудових відносин, а не кримінальних, адміністративних чи цивільних.

На наш погляд, досліджуючи механізм правового регулювання трудових відносин та його елементів, не можливо чітко дотриматися якогось одного з методологічних підходів, отже, перевагу необхідно віддати застосуванню так званого комплексного підходу, в якому використовувати можливості як інструментального, так і системного підходів, що дозволить охарактеризувати механізм правового регулювання трудових відносин як у цілому, так і проаналізувати його окремі складові елементи, їх взаємозв'язки та взаємозалежність у межах однієї системи. Так, для вивчення питання щодо функцій та ролі

юридичних фактів у механізмі правового регулювання трудових відносин, доречним буде застосування також функціонального (структурно-функціонального) методологічного підходу, що дає можливість дослідити взаємодію різних елементів всередині механізму правового регулювання як складного утворення, виявити задачі, що виконуються кожним елементом щодо інших елементів та до механізму загалом. Це сприятиме виявленню недоліків в існуючому механізмі правового регулювання трудових відносин та виробленню пропозицій щодо їх усунення, що має позитивно відобразитися як на трудовому законодавстві, так і практиці його застосування.

На нашу думку, поняття «механізм правового регулювання трудових відносин» варто визначати, спираючись на традиційне уявлення про механізми правового регулювання як систему правових засобів (елементів), за допомогою якої відбувається регламентація суспільних відносин у сфері найманої праці з метою приведення їх у відповідність з визначеними державою моделями поведінки в рамках трудових правовідносин.

Крім того, вивчаючи механізм правового регулювання трудових відносин як певну інструментальну систему, а також беручи до уваги основні стадії, які проходять трудові правовідносини, а саме їх виникнення, трансформацію (зміну, призупинення) та припинення, можна дійти висновку про існування відповідних мікромеханізмів правового регулювання, що забезпечують кожну з цих стадій. Це дає підстави виокремлювати в межах загального механізму правового регулювання трудових відносин відповідні мікромеханізми на кожній із стадій правового регулювання: механізм виникнення трудових відносин, механізм трансформації трудових відносин та механізм припинення трудових відносин.

6. Висновки

На підставі комплексного аналізу наявних наукових джерел висвітлено поняття та особливості механізму правового регулювання трудових відносин.

1. Механізм правового регулювання трудових відносин – це система правових засобів (елементів), за допомогою якої відбувається регламентація суспільних відносин у сфері найманої праці з метою приведення їх у відповідність з визначеними державою моделями поведінки в рамках трудових правовідносин.

2. Основними методологічними підходами пізнання сутності та змісту механізму правового регулювання, що застосовуються в науковій літературі, є інструментальний, системний, діяльнісний, комплексний (інтегративний).

Однак при дослідженні механізму правового регулювання трудових відносин не можливо чітко дотриматися якогось одного з методологічних підходів, отже, перевагу необхідно віддати застосуванню так званого комплексного підходу, в якому використовувати можливості як інструментального, так і системного підходів, що дозволяє охарактеризувати механізм правового регулювання трудових відносин як у цілому, так і аналізувати його окремі складові елементи, їх взаємозв'язки та взаємозалежність у межах однієї системи.

Література

1. Гетьманцева Н. Д. Особливості правового регулювання трудових відносин: монографія. Чернівці: Технодрук, 2015. 592 с.
2. Алексеев С. С. Механизм правового регулирования в социалистическом государстве. Москва: Юридическая литература, 1966. 187 с.
3. Алексеев С. С. Право: азбука-теория-философия: опыт комплексного исследования. Москва: Статут, 1999. 712 с.
4. Рабінович П. М. Методологія юридичної науки / ред. Шемшученко Ю. С. та ін. // Юридична енциклопедія. Т. 3. К. М. Київ: Українська енциклопедія, 2001. 188 с.
5. Шумило М. М. Правовідносини у сфері пенсійного забезпечення в Україні: монографія. Київ: Ніка-Центр, 2016. 680 с.
6. Селіванов В. М. До проблеми методологічного забезпечення теоретичного аналізу державотворення і правотворення в Україні // Право України. 2006. № 4. С. 24–25.
7. Вишновецька С. В. Методологія науки трудового права: монографія. Київ: Ніка-Центр, 2014. 332 с.
8. Бобровник С. В. Компромiс i конфлікт: методологічні підходи до дослідження // Правова держава. 2009. № 20. С. 110–118.
9. Юдин Э. Г. Методология науки. Системность. Деятельность. Москва: Эдиториал УРСС, 1997. 444 с.
10. Кельман М. С. Юридична наука як об'єкт методологічного дослідження: монографія. Тернопіль: ТзОВ «Тернограф», 2011. 348 с.
11. Кривицький Ю. В. Спеціалізовані норми права у механізмі правового регулювання: автореф. дис. ... канд. юр. наук. Київ, 2010. 20 с.
12. Теория государства и права: курс лекций / ред. Матузов Н. И., Малько А. В. Москва: Юрист, 2003. 776 с.
13. Теорія держави і права. Академічний курс: підручник / ред. Зайчук О. В., Оніщенко Н. М. Київ: Юрінком Інтер, 2006. 688 с.
14. Горшенев В. М. Структура механизма правового регулирования в общенародном государстве: О научном единстве проблем общей теории права и трудового права // Труды ВЮЗИ. 1978. Т. 56. С. 41–52.
15. Горохов Б. А. Современное правовое регулирование социально-трудовых отношений в России: средства, механизм, источники и особенности: автореф. дис. ... канд. юр. наук. Санкт-Петербург, 2006. 24 с.
16. Шабалин В. А. Системный анализ механизма правового регулирования // Советское государство и право. 1969. № 10. С. 123–127.
17. Зинченко С. А. Юридические факты в механизме правового регулирования. Москва: Волтерс Клувер, 2007. 152 с.
18. Кривицький Ю. В. Теоретико-методологічні основи розуміння механізму правового регулювання // Підприємництво, господарство і право. 2009. № 10. С. 22–25.
19. Абрамова А. А. Эффективность механизма правового регулирования: автореф. дис. ... канд. юр. наук. Красноярск, 2006. 24 с.
20. Дивеева Н. И. Теоретические проблемы индивидуального правового регулирования трудовых отношений: автореф. дис. ... д-ра. юр. наук. Санкт-Петербург, 2008. 45 с.
21. Трудовое право России: уч. / ред. Маврин С. П., Хохлова Е. Б. Москва: Юрист, 2002. 656 с.
22. Оборотов Ю. М. Традиції та новації в правовому розвитку: загальнотеоретичні аспекти: дис. ... д-ра. юр. наук. Одеса, 2003. 379 с.

*Рекомендовано до публікації д-р юрид. наук, професор Хуторян Н.М.
Дата надходження рукопису 31.07.2018*

Сімутіна Яна Володимирівна, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, Відділ проблем цивільного, трудового та підприємницького права, Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, вул. Трьохсвятительська, 4, м. Київ, Україна, 01001
E-mail: yana_simutina@ukr.net